

[Time: 2.30 Hours]

[Marks:80]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B: 1. Attempt all questions.
2. Each question carries **20 marks**.

- Q.1** Discuss the influence of cooperative sector in the political process of Maharashtra.
- OR**
- Q.1** Explain the issue of Rural and Urban Land with reference to development of Maharashtra.
- Q.2** Examine the successful development of Bhartiya Janata Party in Maharashtra.
- OR**
- Q.2** Account for the development and present challenges of Shiv Sena.
- Q.3** Discuss the recent Tribal movements in Maharashtra for tribal upliftment
- OR**
- Q.3** Explain the success and failure of peasant movements in Maharashtra.
- Q.4** Account for the movement for the right to Information in Maharashtra.
- OR**
- Q.4** Describe the role and achievement of environmental movements in Maharashtra.

मराठी रुपांतर

[वेळ: २.३० तास]

[गुण: ८०]

- सूचना: १. सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य.
२. प्रत्येक प्रश्नाला २० गुण आहेत.

- प्र.१ महाराष्ट्राच्या राजकीय प्रक्रियेमध्ये सहकार क्षेत्राच्या प्रभावाची चर्चा करा.
किंवा
- प्र.१ महाराष्ट्राच्या विकासाच्या संदर्भात ग्रामीण आणि शहरी जमिनीच्या मुद्द्यांना स्पष्ट करा.
- प्र.२ महाराष्ट्रामध्ये भारतीय जनता पक्षाच्या यशस्वी वाटचालीचे परीक्षण करा.
किंवा
- प्र.२ शिवसेनेच्या उत्कर्ष व सद्यकालीन आव्हानांची चर्चा करा.
- प्र.३ महाराष्ट्रातील आदिवासींच्या विकासासाठी अलीकडील काळातील आदिवासींच्या चळवळींची चर्चा करा.
किंवा
- प्र.३ महाराष्ट्रातील शेतकरी चळवळींच्या यश-अपयशांना स्पष्ट करा.
- प्र.४ महाराष्ट्रातील माहितीच्या अधिकाराच्या चळवळीचा आढावा घ्या.
किंवा
- प्र.४ महाराष्ट्रातील पर्यावरण विषयक चळवळींची भूमिका आणि यशांचे वर्णन करा.
